

1.1.5 Investointikehityksen analyysi

Käytettävissä olevan määrärahan yläraja: 100 000 €
Aikajänne: 02/2016–12/2016

Tietotarpeen tausta ja tarvekuvaus perusteluineen:

Yksityiset tuotannolliset investoinnit ovat Suomessa alentuneet finanssikriisin jälkeen enemmän kuin muissa kehittyneissä maissa, eivätkä ole ainakaan vielä kääntyneet kasvuun. Suomen Pankin vertailevan arvion mukaan ilmiön taustalla ovat viennin ja kannattavuuden heikkous sekä pidemmän ajan vaisut näkymät¹. Myös talouden rakennemuutos (palveluvaltaistuminen) selittää osaksi investointien vaisua kehitystä. Sen sijaan kehitystä eivät näyttäisi laajassa mitassa selittävän rahoitusongelmat tai yritysten velkaantuneisuus. Toisaalta on olemassa viitteitä siitä, että talouden uudistumisen ja pidemmän ajan kasvun kannalta tärkeiden pienten ja kasvuhakuisten yritysten rahoituksen saanti on vaikeampaa kuin isoilla yrityksillä ja tämä ero saattaisi olla edelleen vahvistumassa.

Yritysten investoinnit ovat talouskasvun ja suotuisan työllisyyskehityksen keskeinen edellytys ja niiden mahdollisten esteiden poistaminen on tärkeä osa kasvua ja työllisyyttä tukevaa talouspolitiikkaa. Jotta hallitus voisi suunnitella toimia tuotannollisten investointien edistämiseksi, tarvitaan syvällisempää tietoa investointien vähäisyyden syistä ja mahdollista pullonkauloista.

Tutkimuskysymyksiä:

Sikäli kuin investointien vähentyminen liittyy yleiseen talouskasvun hidastumiseen, eivät nimenomaan investointeihin kohdistuvat erityistoimet välttämättä ole perusteltuja ja talouspolitiikan painopisteessä tulisi olla talouskasvun yleisten edellytysten parantaminen. Talouden tuotantorakenteen muuttuminen vähemmän pääomavaltaiseksi puolestaan vähentää investointien tarvetta suhteessa kokonaistuotantoon. Siltä osin kuin investointien vähentyminen liittyy sopeutumiseen uuteen tuotantorakenteeseen, se ei välttämättä ole huolestuttava ilmiö. Tähän problematiikkaan saataisiin hyödyllistä lisävalaistusta huolellisen, empiiristä aineistoa hyödyntävän analyysin avulla. Keskeinen tutkimuskysymys on missä määrin investointeja voidaan pitää vähäisinä, kun otetaan huomioon kokonaistuotannon ja tuotantorakenteen muutos? Samalla vastataan kysymykseen kuinka suuri osa investointien vähenemisestä selittyy kokonaistuotannon ja tuotantorakenteen muutoksella – ja kuinka suuri osa jää selittämättä. Tässä yhteydessä on kiinteiden investointien ohella tarpeen ottaa huomioon myös T&K-menojen sekä muiden aineettomien investointien kehitys.

Sikäli kuin yritysten investointeja Suomeen jarruttavat heikot näkymät, suomalaisten yritysten tulisi vastaavasti investoida enemmän ulkomaille (tai vaihtoehtoisesti esim. finanssikohteisiin ml. omat

¹ http://www.suomenpankki.fi/fi/suomen_pankki/ajankohtaista/muut_uutiset/pages/mista-investointien-vaimeus-johtuu.aspx

osakkeet). Em. investointikehityksen analyysia olisikin syytä täydentää tarkastelulla, joka kuvaa suomalaisten yritysten ulkomaille suuntautuvien investointien kehitystä sekä arvioi näiden investointien merkitystä kotimaisen talouskehityksen näkökulmasta; missä määrin investoinnit ulkomaille voidaan nähdä kotimaan investointien vaihtoehtona ja missä määrin niitä täydentävinä. Mikä on näiden investointien kansantaloudellinen nettohyöty?

Toinen erityiskysymys koskee erikokoisten (ja -tyyppisten) yritysten osuutta kansantalouden kokonaisinvestoinneista. Koska eri lähteistä saatavien tietojen valossa nimenomaan pienten ja kasvuhakuisten yritysten rahoituksen saatavuus on heikompaa kuin isoilla yrityksillä ja voi niiden osalta muodostaa pullonkaulan investoinneille, olisi tärkeää selvittää kuinka merkittävästä ilmiöstä on kyse kokonaisinvestointien näkökulmasta. Tämä edellyttää investointien ja investointipotentialin(aikeiden) kartoittamista yrityskoon (ja tyyppin) mukaan yrityksiä koskevan mahdollisimman edustavan aineiston pohjalta. Keskeinen tutkimuskysymys on millaiset yritykset investoivat Suomeen ja kuinka paljon – ja millaiset eivät? Kuinka suuren osan toteutuneista ja potentiaalisista investoinneista tekevät PK-yritykset (joiden rahoituksen saatavuus on finanssikriisin jälkeen heikentynyt).

Analyysin pohjalta syntyvää Suomen tilanneanalyysia on arvioitava suhteessa investointien globaaleihin kehitystrendeihin kiinnittäen erityistä huomiota vastaavan kehitystason maihin. Analyysin perusteella tulee esittää suosituksia investointeja tukevan politiikan tarpeesta ja muotoilusta.

Em. kolme näkökulmaa voidaan sisällyttää joko yhden toimittajan kattavampaan tutkimushankkeeseen tai toteuttaa erillisinä konsortion toimesta. Jälkimmäisessä tapauksessa on syytä kiinnittää huomiota eri osahankkeiden valmisteluajakaaseen yhteydenpitoon synergiaetujen ja koherentin kokonaiskuvan varmistamiseksi.

Yhteydet hallitusohjelman toimeenpanosuunnitelmaan, valtioneuvoston strategioihin ja muuhun selvitys- ja tutkimustoimintaan:

Liittyy strategisen hallitusohjelman työllisyys ja kilpailukyky -painopistealueeseen ja kärkihankkeeseen kilpailukykyiset yritystoiminnan edellytykset.

Tietotuotannon pääasialliset muodot:

Tilannekuva-analyysi, politiikkatoimien arviointia ex ante